

Saatli Sosyal Bomba: Çiftçiler

2007. *Saatli Sosyal Bomba: Çiftçilik, Radikal İki*, 15/04/2007

Koray Çalışkan*

Saatli bir sosyal bombanın üzerinde oturuyoruz. Türkiye, modern tarihinde daha önce görülmemiş bir yerinden edilmeye karşı karşıya: Küçük çiftçilik yok oluyor. Ulusötesi şirketlerin egemenliğini sağlamlaştıran neoliberal politikalar nedeniyle varolma şansı ortadan kalkan köylüler, hemen birşeyler yapmazsak, büyük bir hızla varoşlara göçerek işsizler ordusunu kısa zamanda ikiye katlayacak. AB Ortak Tarım Politikası da bu konuda Türkiye'nin çıkarlarının tersine işliyor. Ne oluyor? Neler yapılabilir?

Köylünün verimsiz, tembel, devlet desteğine bağımlı ve sırtımızda bir kambur olduğunu söyleyen, küçük çiftçiliğin iktisadi olmadığını savunan ampirik olarak yanlışlığı kanıtlanmış neoliberal sosyal politikalar nedeniyle yalnızca son 6 yılda 3 milyon çiftçi ve ailesi kırdan ayrıldı. 2007'de dakikada bir çiftçi iflas ediyor. Önümüzdeki çeyrek yüzyılda Türkiye'nin sayıca en kalabalık toplumsal sınıfı ortadan kalkarken, memleketimize çifte bir felaket armağan edeceğiz: toplumsal barış tamamen yok olurken, ovalarımızdan sofralarımıza yayılan bir çevre felaketinin kontrolden çıkışını izleyeceğiz. Köylülüğün ortadan kalkışını ilerleme olarak gören sığılıklar, adım adım yaklaşan toplumsal ve çevresel felaketi görmezden geliyor. Neoliberal toplum mühendisliğinin taktikleriyle yaratılan bu sosyal bombanın tiktakları gürleşirken, kulaklarımızı sımsıkı kapatmış bekliyoruz.[†] Bu en acil mesele ülkenin gündeminde dahi yok. Bir an önce kendimize gelmemiz gerekiyor.

Türkiye 2037

1977 yılında, kırmızı ışıkta beklerken bir ufaklığın gelip bize bir şeyler satmaya çalıştığınızı farzedelim. Şaşırır, bu çocuk neden sokakta diye düşünür, belki arabadan inip yardım etmeye kalkardık. 2007'de minik selpakçıları gördüğümüzde ellerimiz çocuğa değil, kapının kilidine doğru uzanıyor. Tarihimizde ilk kez özel güvenlik elemanları, polis sayısını aşmış durumda. Polis lojmanlarını bile özel güvenlikçiler korumaya başladı. Ve bunlar daha başlangıç.

Benzer adımları bizden önce atmış toplumlara bakarak geleceğimizi tahmin edebiliriz. Kolombiya ve Meksika gibi neoliberal politikaların tarımda bizden daha şiddetle uygulandığı ülkelerde tarlalarından olan çiftçilerin işsizler ordusuna katılmasıyla suç günlük hayatın parçası oldu. Her üç ülke de kontrol dışı artan bir yoksulluk ve işsizlikle boğuşmaya başladı.

Çocuğunuzu okula yollarken beli silahlı bir güvenliğe teslim ettiğinizi, sitelerde iyice yaygınlaşan güvenlikçilerin artık alt orta sınıf apartmanların bile önünde peydahlandığını ve hatta mahallelerde güvenlik timlerinin gece voltaları attığı, kitlelerin organize suça savrulduğu bir ülkeye döndüğümüzü düşünün. Bireysel ve kitlesel ülkücü şiddetin kurumsallaşmaya başladığı memleketimizde bu tip bir altüst oluşun neye hizmet edeceğini tahmin etmek için zor değil. Toplumca attığımız adımların bizi taşıdığı Türkiye 2037 burası.

* Yard. Doç. Dr. Boğaziçi Üniv.

† Bu güzel benzetmeyi Jale Parla'dan aldım.

Meseleye bir de çevre perspektifinden bakalım. Sürdürülebilir küçük çiftçi tarımının ortadan kalkması, büyük tarım şirketlerinin kırdaki kurumsallaşması ya da çiftçilerin sözleşmeli tarım nedeniyle kendi toprağında işçileşmesiyle sonuçlanacak. Yeni çıkan Tohum Kanunu gibi çiftçinin doğayla ilişkisini dolaylılaştıran ve aradaki köprüyü üç beş şirkete kurduran, genetiği değiştirilmiş tohumların tarlaları basmasına kapıyı aralayan, biyoçeşitliliği yokeden, su kaynaklarını özelleştirip piyasanın insafına bırakan, toprağı muazzam parsellere bölüp üzerine uçaklarla zehir atan, koca tekerlerle çiğneyen, gezegenin tabiri caizse canını çıkaran gelişmelerin tamamı küçük çiftçiliğın ortadan kaldırılmasıyla bağlantılı.

Kendi üretim araçlarına sahip, tohumunu yetiştiren, sürdürülebilir bir tarımı ayakta tutan küçük çiftçilerin sosyal yapıları Zühre Aksoy'un bilimsel olarak da gösterdiği gibi kuşaklar arası bilgi aktarımını sağlıyor ve biyoçeşitliliğın sigorta mekanizması olarak işlev görüyor. Kendi toprağının üzerinde ve ona gözü gibi bakarak hayatta kalabileceğinin farkında olan küçük çiftçilerin verimleri büyük çiftçilere ve şirket tarımına oranla daha fazla. Bir de kırdaki sosyal zenginliği yaşatabilmeleri nedeniyle çevre sorununu sosyal yapılar açısından kontrol altında tutan bir etkileri var. Ve son olarak, daha sağlıklı ve verimli bir üretimle 22 şirkete değil, 22 milyon insanı geçindiriyorlar, kentte yaşayan akrabalarına yağ, un gibi aynı yardımlarla dolaylı gelir desteği sağlıyorlar ve hepimizi doyuruyorlar.

Domatesin şeklinin, tadının, kokusunun aynı köyde dahi değişip çeşitlendiği bu zenginlik, küçük çiftçilerin ürettiği kuşaklararası bilgi aktarım sürecinin bir sonucu. Küçük çiftçiliğın ortadan kalkmasıyla bu zenginliğin ve bilgi üretim sürecinin yerini, laboratuvarlarda icat edilmiş, Aydın ve Adana'da aynı şekilde yetişen ve kokan, domateslikten yavan bir tada savrulan, bundan otuz sene sonra çevre ve insan sağlığına ne gibi etkileri olacağını bilmediğimiz sentetik organizmalar ve sürdürülemez endüstriyel tarım alacak. ABD'de olduğu gibi, tadı her yerde aynı olan sertifikalı ve yavan organik domatesi zenginlerin tanesi iki dolara yediği, nüfusun ezici bir çoğunluğunun ise gözler kapalı yendiğinde hıyar mı domates mi olduğunu anlayamadığı garabetin kilosunu bir dolara aldığı, kırsalı çirkin bir işletmeye dönüşmüş, genetiğiyle oynanmış bitki ve meyvelerin yetiştiği tarla ve bahçelere yaklaşmanın bile sağlığı tehdit ettiği bir ülkeye dönüşeceğiz.

Çifte Sigorta: Çiftçilik

Sürdürülebilir küçük çiftçi tarımı, toplumsal barış ve sağlıklı bir çevre için çifte bir sigorta işlevi görüyor. Bir taraftan Türkiye'de her üç kişiden birinin geçimini sağlaması açısından olağanüstü önemli bir sosyal girdi yaratıyor. Sürdürülebilir çevre politikalarının taşıyıcısı olması bakımından da doğayla barışık bir tarımsal üretimin en ideal taşıyıcısı oluyor. Sağlıklı bir çevre ve toplumsal adalet için gerekli en önemli eyleyiciyi kendi elimizle yok ediyoruz.

Başka ülkelerde sosyal devrimlerle başarılan görece adil toprak dağılımını, neoliberal devrimle altüst ederken denenip defalarca ve her yerde başarısız olmuş, çevreyi ve sosyal barışı tahrip eden bir neoliberal doktrini izliyoruz. Artık kafamızı kumdan çıkarmanın zamanı geldi. Bir türlü düşmeyen bir işsizlik oranıyla boğuşurken, her yüz kişiden ondördü reel olarak işsizken, işi olanlar kendilerini geçindiremezken, işinde gücünde tarlasında zorluklar içinde dahi olsa çalışan milyonlarca insanımızı işsiz

bırakmak üzereyiz. Tarihçiler bizim kuşağa bakıp gülecek, bu trajediyi anlatırken zorluk çekecek.

Dünyada ve Türkiye’de bu durumu farkedenden bir çok girişim, küçük çiftçi örgütlerini ve sendikalarını desteklemek için önemli bir faaliyet içinde. Hatta Dünya Bankası gibi kurumların uzmanları dahi neden oldukları sorunları farketmeye başladı. Türkiye’de dünya çiftçilerinin örgütü Via Campesina’ın üyesi Çiftçi Sendikaları Konfederasyonlaşma Platformu, köylü örgütleri, ürün bazlı çiftçi sendikaları, kentlilerin onlara destek için kurduğu Keçi Kolektifi gibi girişimler, yaklaşan felaketi görünür kılmaya çalışıyorlar.

“Köylü” sözcüğünün küfür gibi kullanıldığı, çiftçilere karşı ırkçı bir dilin olağanlaştığı, küçük köylerin büyük evrenlerinden bihaber kent ve kasaba cahillerinin yaşadığı, geleceği korku ve kir dolu bir ülkeye dönüşmemek için, 2037’de biraz daha rahat nefes alan kendisi ve çevresiyle barışık bir toplum olmak için bir an önce çalışmaya başlamak gerekiyor. Küçük çiftçi tarımını desteklersek kentteki fahiş fiyatları aşağıya çekebilir, sosyal barışa dair önemli adımlar atabilir, çevresiyle daha uyumlu bir ülkede yaşarız.

Bunu mümkün kılmak için modernizmin bize sağda solda anlattığı yanlış hikayeden kurtulmak, makine ve toprak karşıtlığını abartmamak, gerçekçi bir sosyal politika patikasında, ziraat odaları gibi devlet güdümlü teşekküllerle değil, çiftçilerin kendi örgütleriyle biraraya gelerek Türkiye’nin geleceğini tehdit eden bu saatli sosyal bombadan kurtulmamız gerek. Bunun yolları mevcut, denendi ve işliyor. Neler yapılabileceğini haftaya anlatmaya çalışacağım.